

# ПОТРЕБА ПЕДАГОГА В НАВЧАННІ ПРОТЯГОМ КАР'ЄРИ ЯК БЕЗПЕРЕЧНИЙ ГАРАНТ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ

Байдак Ірина Антонівна, вчителька фізичної культури  
гімназії № 154 м. Києва, вчитель-методистка

*Анотація.* Розкрито питання саморозвитку педагога в умовах сучасної соціокультурної та економічної ситуації. Висвітлено мотиви, шляхи та умови самовдосконалення вчителя, як складової моделі розвитку ключових компетентностей.

**Ключові слова:** кар'єра, навчання, професійне становлення, мотивація.

**Вступ.** Вже не достатньо бути на уроці та поза ним актором, режисером, діловодом, диригентом, дипломатом, психологом, новатором і компетентним фахівцем. Модель сучасного вчителя передбачає готовність до застосування нових освітянських ідей, здатність постійно навчатися, бути в постійному творчому пошуку. Ці якості не видаються додатком до диплома про педагогічну освіту, а формуються у щоденній учительській праці. Проблема розвитку людини стає пріоритетною в умовах сучасної соціокультурної, економічної ситуації. Саморозвиток, самовдосконалення людської особистості, її потенціалу - головний чинник успішності, ефективності реформ в різних галузях, а особливо в освітній. Професійне самовдосконалення як специфічний вид професійної діяльності – невід'ємна складова моделі розвитку ключових компетентностей вчителів початкових класів у післядипломній освіті.

**Мета статті:** висвітлення мотивів, шляхів та умов самовдосконалення вчителя, як складової моделі розвитку ключових компетентностей вчителя .

Робота потребує визначення: на якому рівні професійної компетентності знаходиться конкретний вчитель у даний час; наскільки він готовий до зростання;

чи здатний до самоосвітньої діяльності; якої саме методичної допомоги він потребує тощо.

За словами В.О.Сухомлинського, "учитель повинен більше працювати не на уроці, а готуючись до нього". Спостереження, вивчення документації, бесіди та анкетування, їх правильний аналіз допоможуть визначити рівень майстерності вчителя.

Одним з найбільш ефективних засобів підвищення професійної компетентності вчителя вбачаємо самоосвітню діяльність. Професійна самоосвіта педагога – свідома діяльність з удосконалення своєї особистості як фахівця: адаптування індивідуальних, неповторних якостей до вимог педагогічної діяльності, постійне підвищення професійної компетентності та неперервне вдосконалення якостей своєї особистості. А оскільки навчити самого себе значно складніше, ніж когось, вона передбачає методичний супровід. Він має бути багаторівневий і обов'язково – поступовий.

На підготовчому етапі велику роль відіграє готовність до постійного зростання, до творчості. І хоча, учитель віддає значну частину часу родині, веденню домашнього господарства, позитивна оцінка діяльності обов'язково приведе до усвідомлення необхідності постійної самоосвіти.

Головним етапом підготовки вчителя до самоосвітньої діяльності вважається діагностичний. Сучасна педагогіка дає широкий спектр форм і методів діагностики рівня педагогічної майстерності (анкети, опитувальники, тести, програми), які допоможуть визначити рівень методичної підготовки вчителя, педагогічної майстерності. Але результативність самоосвітньої діяльності матиме тоді, коли правильно спланована (можна щодня гортати сторінки науково-методичної преси чи спеціальних сайтів Інтернету і залишатися на низькому рівні). Саме тому великого значення надаємо програмі самоосвітньої діяльності вчителя. Правильно розроблені програми, плани дадуть змогу педагогові відчутти

свої можливості, а, значить, зробити ще один крок далі. Я пропоную орієнтовні плани самоосвітньої діяльності вчителя.

За словами Сухомлинського, "...немає людей більш допитливих, невгамовних, більш одержимих думками про творчість, як учителі". Оскільки творчість – "це діяльність, результатом якої є щось якісно нове, неповторне, оригінальне і навіть суспільно-унікальне", то кожного керівника закладу чи методиста турбує питання: як сформуванати здібність до творчої роботи, і як підтримувати світоч творчості, щоб він якомога довше не загасав і давав плоди.

Самовдосконалення як соціальний процес базується на вимогах суспільства до особистості фахівця. Ще однією важливою передумовою процесу самовдосконалення є ставлення самого фахівця до вимог, що перед ним висуваються. Звісно, якщо він байдуже ставиться до них, про розвиток особистості не йдеться. Необхідно формувати самосвідомість людини як творчого професіонала. Зміст такої підготовки ґрунтується перш за все на гуманістичному уявленні про завдання професійної діяльності, бажаних якостях людини, зокрема її фахової свідомості та мислення, творчих, активних дій у межах компетенції.

Н.В.Бухлова пропонує розглядати самоосвітню діяльність як сукупність декількох «само»:

- самооцінка – вміння оцінювати свої можливості;
- самооблік – вміння брати до уваги наявність своїх якостей;
- самовизначення – вміння вибирати своє місце в житті, в суспільстві, усвідомити свої інтереси;
- самоорганізація – вміння знайти джерело пізнання й адекватні своїм можливостям форми самоосвіти, планувати, організовувати робоче місце та діяльність;
- самореалізація - реалізація особистістю своїх можливостей;
- самокритичність – вміння критично оцінювати переваги та недоліки власної роботи;

- самоконтроль – здатність контролювати свою діяльність;
- саморозвиток – результат самоосвіти.

Процес самовдосконалення має таку структуру:

- самоусвідомлення та прийняття рішення щодо здійснення процесу самовдосконалення;
- планування та вироблення програми самовдосконалення;
- безпосередня практична діяльність з реалізації поставлених завдань, пов'язаних із роботою над самим собою;
- самоконтроль та самокорекція цієї діяльності.

Професійне самовдосконалення педагога здійснюється через самоосвіту, самовиховання, активну участь у різноманітних методичних заходах, що проводяться у навчальному закладі, у районі чи місті.

Самовдосконалення педагога – це провідна форма вдосконалення професійної компетентності, що полягає в засвоєнні, оновленні, поширенні й поглибленні знань, узагальненні досвіду шляхом цілеспрямованої, системної самоосвітньої роботи, спрямованої на саморозвиток та самовдосконалення особистості, задоволення власних інтересів і об'єктивних потреб освітнього закладу.

Щоб педагог мав мотивацію щодо самоосвіти й саморозвитку, потрібно, щоб у нього, по-перше, було адекватне уявлення про свою діяльність і особистісні якості, по-друге, щоб він знав, якими є вимоги, що ставить перед ним як професіоналом суспільство.

Як стверджує Е.А.Лук'янчук у своїй статті «Самоосвітня діяльність педагога як складова професійної компетентності» - самоосвіта – це усвідомлена потреба в постійному вдосконаленні своєї професійної діяльності з акцентом на створення умов для розвитку особистісно і соціально значущих власних рис. Це є основною формою підвищення педагогічної компетентності, яка складається з удосконалення знань та узагальнення педагогічного досвіду шляхом

цілеспрямованої самоосвітньої роботи. Самоосвіта здійснюється індивідуально або колективно. Суто індивідуально її може виконувати високорозвинена особистість, діяльність якої продуктивна і творча. Шляхом досконалої організації самоосвітньої діяльності постійно удосконалюється професійна майстерність вчителя і, як наслідок, формується авторитет педагога серед учнів, батьків, колег. Творчо працюючий педагог сам створює свій особистий імідж.

Отже, постійний потяг до самовдосконалення, наявність особистісної мети й саморозвиток, оволодіння раціональними прийомами самоосвіти, уміння аналізувати, оцінювати власну діяльність і робити адекватні висновки – ось основні компоненти творчого розвитку особистості педагога, його творчої педагогічної фантазії. Самоосвітня діяльність учителя – запорука успішної роботи кожного навчального закладу.

Самовдосконалення педагога буде продуктивним за наступних умов:

- В процесі самоосвіти реалізується потреба особистості у власному розвитку;
- Педагог уміє визначити свої сильні та слабкі сторони, володіє способами самопізнання та самоаналізу, є відкритим до змін;
- Володіє розвинутою здатністю до рефлексії (діяльності особистості, що спрямована на усвідомлення власних дій, почуттів, аналіз цієї діяльності та формулювання висновків);
- Програма професійного саморозвитку, самоосвіти містить у собі можливості дослідницької, пошукової, творчої діяльності;
- Педагог є готовим до творчості;
- Зв'язок особистісного та професійного розвитку і саморозвитку.

Отже, самовдосконалення вчителя здійснюється при наявності таких ознак:

- самоосвіта як процес пізнання передбачає не просте закріплення професійних знань і засвоєння уже відомої наукової інформації, а має на меті одержання нових наукових методичних знань, практичних навичок;

- самоосвіта повинна бути безупинною; поповнення нових знань може здійснюватися на основі попередньої підготовки педагогів;
- самоосвіта повинна сприяти вмінню педагога застосувати отримані професійні знання у практичній діяльності.

Для педагога правильно обрати життєвий план і відповідно до нього виробити свій неповторний життєвий стиль — завдання першочергової важливості. Воно не може бути вирішене без актуалізації процесів самоефективності, самовдосконалення й передбачає значну частку самостійності, що дозволяє вирішити питання самореалізації. Відтак цей процес не повинен відбуватися хаотично, а має передбачатися в системі організації самостійної навчальної діяльності студента у вищому педагогічному навчальному закладі.

**Висновки.** Прояв самоосвітньої активності педагогічних працівників – результат високої самоорганізації особистої діяльності, без якої педагог не може вдосконалювати свій професіоналізм. Головними внутрішніми мотивами самоосвіти педагога мають бути: бажання поліпшити слабкі сторони володіння певним напрямом діяльності; глибоке вивчення теорії та практики даної проблеми; намагання осмислити, втілити в практику, запропонувати колегам механізм певної дії; не зупинятися на досягнутому. Модель сучасного вчителя передбачає готовність до застосування нових освітянських ідей, здатність постійно навчатися, бути у постійному творчому пошуку.

#### **Список використаних джерел**

1. Бумагіна О. Самоосвіта вчителів. Завуч. - 2002. - № 36. – С. 12-15.
2. Квардіціус Л. Професійна самоосвіта вчителя. Управління школою. – 2006. - № 13. – С.24-28.
3. Радченко А.Є. Професійна компетентність учителя. Х. : Вид. група "Основа", 2006. - 126 с.
4. Самоосвіта педагогічної діяльності як умова підвищення його професійної компетентності: методичні рекомендації. – Херсон: РІПО, 2012. – 48 с.